PARTICULARITĂŢILE INTERCEPTĂRII CONVORBIRILOR PERSOANEI FĂRĂ STATUT PROCESUAL

Mariana POIATĂ

CZU: 342.721:343.451:341.64 poiataa.marianaa@gmail.com

For the first time, the subject of interception and registration of persons without procedural status has been studied in the light of different legal systems, as well as the judicial practice of the European Court of Human Rights. It was substantiated that the national legislation requires the establishment of efficient guarantees regarding the interception of the category of "other persons" that fall under the norm of art. 132 [8] parag. (3) Code of criminal procedure.

Dreptul la inviolabilitatea vieţii private este unul dintre cele mai importante drepturi ale epocii moderne ce stă la baza demnităţii umane. Această valoare este protejată nu doar de Legea Fundamentală, de art. 8 din Covenţia Europeană a Drepturilor Omului, şi de alte acte normative prin care legiutorul instituie un cadru legal de administrare a probelor, aşa încât orice probă obţinută cu încălcarea vieţii private să decadă prin prisma principiului legalităţii.

Analizând reglementările naţionale în domeniu, subliniem că interceptarea şi înregistrarea comunicărilor reprezintă în sine o ingerinţă în viaţa privată, din acest considerent legislaţia Republicii Moldova urmează să cuprindă garanţii suficiente şi adecvate pentru eliminarea oricărui abuz în materie care ar putea fi săvârşit de autorităţi. Susţinem opiniile [1, p. 60], bazate pe standardele CEDO potrivit cărora drepturile prevăzute de art.8 din Convenţie, pot fi supuse limitării doar respectându-se trei condiţii esenţiale luate cumulativ: limitarea trebuie să fie prevăzută de legea naţională, care, la rândul ei, trebuie să fie previzibilă, accesibilă, să urmărească un scop legitim, limitarea trebuie să fie necesară într-o societate democratică şi, în sfârşit, limitarea trebuie să fie proporţională cu scopul legitim urmărit prin instituirea ei.

Potrivit jurisprudenţei Curţii Europene [2] *„O normă este accesibilă şi previzibilă numai atunci când este redactată cu suficientă precizie, în aşa fel încât să permită oricărei persoane să îşi corecteze conduita şi să fie capabilă.*

Încă în cauza *Iordachi şi alţii c. Moldovei* [3], Curtea a menţionat că legislaţia naţională cu privire la interceptarea convorbirilor telefonice nu conţinea garanţii suficiente împotriva abuzurilor. În acest sens, pe lângă alte aspecte, Curtea Europeană s-a arătat îngrijorată de faptul că legislaţia nu definea clar categoriile persoanelor pasibile de a fi subiecţii unor interceptări şi înregistrări ale convorbirilor telefonice.

Or, potrivit prevederilor art. 132[8] alin. (3) Cod de procedură penală *„pot fi supuse interceptării şi înregistrării comunicările bănuitului, învinuitului sau* ***ale altor***

***persoane**, inclusiv ale celor a căror identitate nu a fost stabilită, despre care există date ce pot conduce rezonabil la concluzia că ele fie contribuie, în orice mod, la pregătirea, comiterea, favorizarea sau tăinuirea infracţiunilor prevăzute la alin. (2), fie primesc sau transmit informaţii relevante şi importante pentru cauza penală”.*

Evaluând conţinutul normei prin prisma condiţiei previzibilităţii, considerăm că acesta lasă loc de interpretări şi abuzuri din partea organelor care desfăşoară măsurile speciale de investigaţii. Conchidem că problema care se conturează ţine de faptul că legislaţia în domeniu nu defineşte clar categoriile persoanelor pasibile de a fi subiecţii unor interceptări ale convorbirilor telefonice. Legislaţia actuală nu oferă vreo explicaţie cu privire la aspectul – care sunt persoanele ce cad sub incidenţa textului ,, ale altor persoane’’ de la art. 132 [8] alin. (3) Cod de procedură penală.

În cauza *Roman Zakharov c. Rusiei* [4], Curtea a reţinut că, deşi interceptarea putea fi dispusă nu numai în privinţa unui bănuit sau învinuit, ci şi în privinţa persoanelor care ar putea avea informaţii despre o infracţiune, legea nu a oferit nicio explicaţie cu privire la circumstanţele în care comunicările pot fi interceptate pe fondul unor evenimente sau activităţi care pun în pericol securitatea naţională, militară, economică sau ecologică a Rusiei şi nu a clarificat cine cade sub incidenţa de ,, alte persoane’’ în practică.

Aşadar, considerăm că interceptarea comunicărilor persoanelor fără statut procesual creează premise pentru încălcarea dreptului la căile de atac disponibile. Mai mult ca atât, Curtea a constatat că, persoanele ale căror comunicări au fost interceptate nu erau notificate, iar în cazul în care nu se deschidea nicio cauză penală împotriva acestora şi nu se foloseau datele interceptate ca probe, era puţin probabil ca să mai fie informate.

Ţinând cont de practica judiciară a Republicii Moldova, constatăm că, în majoritatea cazurilor, persoanelor nu li se atribuie statut procesual după interceptare, nu sunt informate despre interceptare, astfel fiind încălcat dreptul la viaţă privată şi nemijlocit dreptul la un recurs efectiv în sensul art. 13 din Convenţia Europeană a Drepturilor Omului.

De regulă, în cazul constatării pertinenţei interceptării şi înregistrării comunicărilor, procurorul solicită amânarea aducerii la cunoştinţă a informării persoanei până la emiterea unei decizii definitive. Astfel, în cazul în care nu se dispune o soluţie de scoatere de sub învinuire, încetare, clasare sau trimitere în judecată, persoanelor nu li se comunică despre faptul interceptării. Deseori cauzele sunt suspendate până la stabilirea făptuitorilor sau se află în gestiunea organelor de urmărire penală pentru perioade îndelungate. Subsidiar, conchidem că, şi în cazul în care persoanele sunt informate, acestea nu au dreptul să aibă acces la materialele cauzei sau la alte informaţii referitoare la interceptarea comunicărilor, deoarece ele se oferă doar participanţilor la procesul penal, calitate pe care aceştea nu o deţin.

În aspect comparat, constatăm că legislaţia altor state permite interpretarea normei cu privire la subiecţii interceptării în sensul dispunerii acestei măsuri doar cu referire la persoanele care au statut procesual în cauza penală.

Conform informaţiei prezentate de către Procuratura Generală în anul 2020 privind activitatea procuraturilor specializate, au fost identificate cazuri când începerea urmăririi penale s-a efectuat în lipsa oricărei bănuieli rezonabile privind săvârşirea infracţiunii, doar în baza unor rapoarte fără suport factologic şi fără confirmare documentară şi probatorie, în multe dintre cazuri doar în scopul efecutării interceptărilor şi a altor măsuri speciale de investigaţii [5].

În urma cercetării şi analizei temei abordate, am ajuns la concluzia de a înainta anumite **sugestii şi recomandări** de modificare a legislaţiei privind asigurarea informării tuturor persoanelor care au fost supuse interceptării şi înregistrării comunicărilor este oportună în contextul legislaţiei în vigoare ce reglementează subiectul vizat. La fel, considerăm necesară examinarea constituţionalităţii expresiei ,,ale altor persoane'' din art. 132^8 alin. (3) Cod de procedură penală, având în vedere neclaritatea şi caracterul interpretativ al normei. Revizuirea cadrului legal şi adoptarea unor prevederi exprese cu privire la subiecţii ce pot fi supuşi interceptării, dar şi acordarea împuternicirii Avocatului Poporului de a monitoriza şi a emite rapoarte cu privire la respectarea drepturilor şi garanţiilor persoanelor supuse interceptării, ar contribui la neadmiterea încălcării legislaţiei procesuale şi ingerinţei în viaţa privată a persoanelor fără statut procesual interceptate.

Referinţe:

1. DOLEA,Igor. *Drepturile persoanei în probatoriul penal: conceptul promovării elementului privat*. Cartea Juridică, 2009, p. 60.
2. Cauza *Silver şi alţii c. Regatului Unit*, hotărârea din 25 martie 1983. https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57577 (accesat 20.07.2021).
3. Cauza *Iordachi şi alţii c. Moldovei*, hotărârea din 10.02.2009, definitivă din 14.09.2009. http://hudoc. echr.coe.int/eng?i=001-91245 (accesat 05.07.2021).
4. Cauza *Roman Zakharov c. Rusiei*, hotărârea din 04.12.2015, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-159324 (accesat 09.08.2021)
5. Comunicat de presă privind rezultatele efectuate la Procuratura Anticorupţie şi PCCOCS, sursa : http://procuratura.md/md/newslst/1211/1/8211/ (accesat 09.08.2021).

Recomandat
***Igor DOLEA**, dr. hab., prof. univ.*